

Nr 251.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående ytterligare utgifter för försvarsändamål å tilläggsstat till riksstaten för budgetåret 1942/43; given Stockholms slott den 30 april 1943.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över försvarsärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

Per Edvin Sköld.

Utdrag av protokollet över försvarsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 30 april 1943.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, ERIKSSON, BERGQUIST, ANDERSSON, GJÖRES.

Efter gemensam beredning med chefen för finansdepartementet anmäler chefen för försvarsdepartementet, statsrådet Sköld, följande ärenden angående medelsanvisning för försvarsväsendets räkning å tilläggsstat till riksstaten för budgetåret 1942/43. Med förmålan tillika, att ärendena vore av den natur, att medelsanvisning för ändamålen ansetts nu böra äskas av riksdagen utan hinder av de av chefen för finansdepartementet förordade principerna för framläggande av framställningar om anslag å tilläggsstat till årets riksdag ävensom att närmare redogörelse för innebörden av ärendena under punkterna 1—3 och 6—8 samt 10 än som av det följande framginge icke borde ske till statsrådsprotokollet samt att ytterligare upplysningar i dessa ärenden borde

Bihang till riksdagens protokoll 1943. 1 saml. Nr 251.

få lämnas genom de handlingar, som komme att överlämnas till riksdagens vederbörande utskott, yttrar departementschefen följande.

Egentliga statsutgifter.

Fjärde huvudtiteln.

C. FÖRSVARSKRAFTERNA.

Armén.

Tygmateriel m. m.

[1.] **49 a. Ytterligare medel till viss krigsindustriell anläggning, reservationsanslag.** *Statens krigsmaterielnämnd* har i skrivelse den 26 januari 1943 gjort framställningar om anvisande av medel för fullföljande av viss krigsindustriell anläggning. Härutinnan må följande framhållas.

I början av år 1940 träffades mellan marinförvaltningen och visst privat företag överenskommelse under hand, att företaget inom sitt fabriksområde skulle uppföra byggnader för ammunitionstillverkning. Byggnadskostnaderna, vilka beräknades till 65,000 kronor, avsågos skola bestridas av marinförvaltningen, som disponerade härför erforderliga medel. Efter tillkomsten av statens ammunitionsnämnd avtalades mellan nämnden och marinförvaltningen, att nämnden skulle övertaga ifrågavarande anläggning. Marinförvaltningen hade då till företaget utbetalat 40,500 kronor för anläggningens uppförande, varför av de ursprungligen beräknade kostnaderna återstodo 24,500 kronor. Detta belopp överlämnade marinförvaltningen till nämnden, som fullföljde det av marinförvaltningen med företaget överenskomna anläggningsprogrammet samt därutöver överenskom om utförande av vissa ytterligare anordningar, vilka ansågos erforderliga efter en i Bofors inträffad sprängningsolycka. Kostnaderna för fullföljandet av detta utbyggnadsprogram uppgingo till 86,000 kronor. Sedan anläggningen färdigstälts, träffades avtal vilka reglerade mellanhavandena mellan nämnden och företaget med avseende å arrendering av de markområden, å vilka anläggningen uppförts, grunderna för ersättning till företaget för utfört arbete samt utnyttjandet av anläggningarna. Enligt avtalen arrenderar nämnden ifrågavarande markområden mot viss arrendavgift under det att å områdena uppförd anläggning skall vara nämndens egendom.

I förenämnda skrivelse den 26 januari 1943 har krigsmaterielnämnden framhållit att, sedan brist uppstått i den industriella kapaciteten för det slag av ammunitionsförnödenheter, som tillverkades vid förenämnda anläggning, det visat sig nödvändigt att komplettera och rationalisera den uppförda anläggningen, vilken närmast kunde anses vara av provisorisk karaktär. Nämnden hade i sådant hänseende låtit vidtaga vissa i skrivelsen angivna åtgärder samt avsåge att, därest medel ställdes till förfogande, utföra vissa andra arbeten. Kostnaderna för samtliga dessa kompletteringsåtgärder kunde be-

räknas till 202,300 kronor. Företaget hade emellertid förpliktat sig deltaga i kostnaderna med ett belopp av 24,300 kronor, varför å nämnden skulle falla 178,000 kronor. Nämnden hade till en början avsett att bestrida förenämnda till 86,000 kronor uppgående anläggningskostnader med anlitage av driftsmedel. Då emellertid lämpligheten av detta förfaringsätt ifrågasatts, ville nämnden nu hemställa, att såväl detta belopp som det för den vidare utbyggnaden erforderliga beloppet, 178,000 kronor, måtte ställas till nämndens förfogande såsom ett särskilt anslag. För ändamålet erfordrades sålunda en medelsanvisning om $(86,000 + 178,000 =)$ 264,000 kronor.

Sedermera har krigsmaterielnämnden i en den 27 februari 1943 dagtecknad promemoria anmält, att nämnden med företaget fört förhandlingar om slutande av ett tilläggsavtal rörande de delar av anläggningen i dess utbyggda skick, som komme att ligga å företagets egen mark vilken icke kunnat arrenderas av nämnden. I fråga om grunderna för detta avtal torde få hänvisas till handlingarna i ärendet.

De skäl som av krigsmaterielnämnden anförts till stöd för den ytterligare utbyggnaden av ifrågavarande anläggning finner jag mig kunna godtaga. Intet synes vara att erinra mot kostnadsberäkningarna för de arbeten, som ännu icke kommit till utförande. Självfallet böra kostnaderna för utbyggnaden såvitt de belöpa å statsverket icke — såsom nämnden till en början avsett — bestridas från driftsmedel utan från för ändamålet särskilt anvisade medel, vilka torde böra upptagas å riksstaten under fjärde huvudtiteln. Kostnaderna hänföra sig till rådande beredskapsförhållanden och böra därför falla utanför den av 1942 års riksdag angivna ramen för försvarsväsendets kostnader under budgetåren 1942/47. Jag får hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

Departements-
chefen.

att till *Ytterligare medel till viss krigsindustriell anläggning* å tilläggsstat till riksstaten för budgetåret 1942/43 anvisa ett *reservationsanslag* av ..... kronor 264,000.

Marinen.

[2.] **84 a. Vissa förbättringsarbeten å minkryssaren Clas Fleming, reservationsanslag.** I skrivelse den 16 december 1939 hemställde marinförvaltningen om anvisande av medel för utförande av vissa i skrivelsen närmare angivna förbättringsarbeten å minkryssaren Clas Fleming i samband med fartygets förläggning under reparation för verkställande av tidigare anbefallda moderniseringsarbeten, för vilka medel funnos disponibla. Förstnämnda arbeten avsågo förbättring av besättningens förläggning, hygieniska anordningar och kök, utförande av kadettinredning samt vissa artilleri- och andra tekniska anordningar m. m. Kostnaderna uppskattades till 178,000 kronor. Genom beslut den 30 december 1939 medgav Kungl. Maj:t, att marinförvaltningen finge låta verkställa de i framställningen avsedda förbättringsarbeten, varjämte Kungl. Maj:t föreskrev, att kostnaderna för arbetena skulle av ämbetsverket

förskjutas av omhänderhavande medel för att sedermera anmälas till slutligt gäldande.

I skrivelse den 19 mars 1943 har nu *marinförvaltningen* anmält, att kostnaderna för utförda arbeten uppgått till 254,179 kronor 31 öre. Ämbetsverket har hemställt, att dessa kostnader såsom särskilt betingade av beredskapsförhållanden måtte få gäldas med anlitande av förskottsmedel.

Sedermera har marinförvaltningen på min anmodan inkommit med en specifikation över ifrågavarande kostnader.

Departements-
chefen.

För täckande av ifrågavarande med anlitande av till förfogande stående medel förskottsvis bestridda utgifter torde ett särskilt anslag å i avrundat tal 254,200 kronor böra äskas av riksdagen. Anslaget torde med hänsyn till att detsamma avser utgifter närmast betingade av beredskapsförhållanden icke böra inräknas i den för försvarsväsendets fortsatta utbyggande avsedda kostnadsramen. Jag får hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Vissa förbättringsarbeten å minikryssaren Clas Fleming*
å tilläggsstat till riksstaten för budgetåret 1942/43 anvisa ett
reservationsanslag av ..... kronor 254,200.

[3.] 93 a. **Motorbåtar för marindistriktet, reservationsanslag.** I skrivelse den 24 februari 1943 har *marinförvaltningen* hemställt, att ett belopp av 195,000 kronor måtte ställas till ämbetsverkets förfogande för inköp av motorbåtar för marindistriktet. I anslutning därtill har marinförvaltningen anfört bland annat följande.

För marinens behov erfordrades under rådande beredskap ett stort antal motorbåtar för kommunikationer, sjöfartskontroll, militärledstjänst, bevakningsändamål m. m. Endast en ringa del av dessa båtar tillhörde marinen; återstoden måste förhyras. Förhyrning i den utsträckning som nu skedde vore emellertid i regel icke för statsverket det mest ekonomiska sättet att disponera båtarna. Det skulle vara fördelaktigare att inköpa åtminstone en del av de motorbåtar, som för närvarande förhyrades. Vid återgång till freds-förhållanden syntes inköpta motorbåtar, vilka ej längre erfordrades för marinen räknas, kunna försäljas. Skillnaden mellan inköpspris och försäljningspris kunde beräknas bli mindre än det belopp, som motsvarade hyra för den tid båtarna disponerats jämte de kostnader för reparationer och översyner, som uppkomme vid återställande till ägaren. Dessa kostnader komme att bli särskilt stora därest, som avsikten vore, gengasinstallationer komme att göras på motorbåtarna. Marinförvaltningen föreslog inköp för en kostnad av högst 195,000 kronor av omkring 26 motorbåtar, beträffande vilka genom undersökningar på grundval av driftresultat eller annorledes utrönt, att ett inköp skulle för kronan ställa sig fördelaktigt.

Departements-
chefen.

Enligt vad jag under hand inhämtat från marinförvaltningen uppgår månadsersättningen för motobåtar av den typ som avses skola förvärvas till omkring 100—300 kronor. Båtarna tagas av marinen i anspråk under omkring åtta månader årligen. Vid återställandet ha betydande reparationskostnader måst nedläggas på båtarna, ofta uppgående till 1,000—2,000

kronor. Det vill därför synas som om de av marinförvaltningen anförda skälen för förvärv av ifrågavarande motorbåtar äro bärande. Jag tillstyrker förty att medel ställas till ämbetsverkets disposition för förvärvets genomförande. Mot marinförvaltningens kostnadsberäkningar har jag intet att erinra.

Ifrågavarande kostnader äro direkt betingade av rådande beredskap. Från marinförvaltningen har framhållits såsom ett önskemål att för nedbringande av beredskapskostnaderna beslut i ärendet så snart som möjligt meddelas. Ämbetsverket har därför utgått från att medlen skola anvisas från förskottsstaten. Jag anser mig emellertid böra förorda, att av riksdagen anvisas medel för ändamålet å tilläggsstat till riksstaten för innevarande budgetår. Därest riksdagen bifaller ifrågavarande medelsäskande, bör anskaffningskostnaden, vilken som nämnts är betingad av rådande beredskap, icke belasta den för marinen för femårsperioden 1942/47 beräknade kostnadsramen.

Under åberopande av vad sålunda anförts får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Motorbåtar för marindistriktet* å tilläggsstat till riksstaten för budgetåret 1942/43 anvisa ett *reservationsanslag* av ..... kronor 195,000.

[4.] **94 a. Ytterligare medel till automatisering av telefonväxeln vid Ostkustens marindistrikt, reservationsanslag.** Efter förslag av Kungl. Maj:t i propositionen 1941: 187 anvisade riksdagen (skrivelse nr 230) till automatisering av telefonväxeln vid Ostkustens marindistrikt ett reservationsanslag av 60,000 kronor. Medlen ha ställts till marinförvaltningens förfogande. I skrivelse den 12 januari 1942 hemställde sedermera marinförvaltningen — under framhållande att växeln vore avsedd för 200 anknjtningar men att det dåvarande behovet, därest ett större antal direkta telefonabonnemang skulle undvikas, utgjorde 254 anknjtningar — att för utökning av växeln från 200 till 300 anknjtningar ett belopp av 5,500 kronor måtte ställas till förfogande. Sedan Kungl. Maj:t i proposition 1942: 34, punkt 6, föreslagit riksdagen att för ändamålet å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1941/42 anvisa ett reservationsanslag av 5,500 kronor, har riksdagen i skrivelse nr 30, punkt 6, bifallit vad Kungl. Maj:t sålunda hemställt. Nämda anslag har genom beslut den 27 februari 1942 ställts till marinförvaltningens förfogande.

I skrivelse den 15 februari 1943 har nu *marinförvaltningen* hemställt om anvisande av ytterligare medel för utökning av nämnda telefonväxel och i samband härmed anført i huvudsak följande.

Den kostnadsberäkning, som legat till grund för ämbetsverkets framställning i januari 1942 om anslaget å 5,500 kronor, vore baserad på av telegrafverket företagna trafikundersökningar och den beräknade utökning av antalet anknjtningar, som då kunde förutses. Den under år 1942 företagna utvidgningen av växeln hade således endast avsett att tillfredsställa det vid ifrågavarande tid överblickbara behovet av anknjtningar. Den kraftiga ökning av samtalsfrekvensen, som kunde konstateras redan omedelbart efter det automatväxeln satts i trafik, nödvändiggjorde emellertid en ny trafikundersökning, vilken visade att såväl den in- och utgående som den interna trafiken

redan efter 4 månader nått en omfattning, som väsentligt överstege telegrafverkets maximala erfarenhetstal. Då det knappast kunde tänkas lämpligt eller ens möjligt att genom föreskrifter om inskränkning i telefoneringen nedbringa trafiken i växeln, kunde avlastning endast åstadkommas genom att ett tillräckligt antal anknytningar utbrötes och ersattes med apparater med direkta ledningar eller genom en utvidgning av hela växelanläggningen. Ett utbrytande av anknytningar och deras ersättande med direkta ledningar skulle icke medföra någon effektiv avlastning av den automatiska utrustningen, medan däremot den manuella expeditionen med all sannolikhet skulle bli ännu mera belastad, då ju all trafik från de utbrutna apparaterna till de kvarvarande anknytningarna måste passera den manuella växeln. En utbrytning av anknytningar skulle även bli besvärande för den interna trafiken. En utbrytning av apparaterna i syfte att minska belastningen i växeln borde sålunda icke komma i fråga. Den enda utväg, som återstode, vore därför en utvidgning av växeln. En av telegrafverket verkställd utredning hade givit vid handen att för att under alla förhållanden säkerställa telefonförbindelserna växeln borde utökas med 2 manuella expeditiionsplatser ovan jord, 12 kopplingsanordningar samt utrustning för inkoppling av 16 huvudledningar för ankommande samtal och 12 huvudledningar för avgående samtal, 10 huvudledningar för ankommande lokalsamtal, 6 huvudledningar för rikssamtal, 12 huvudledningar för avgående lokalsamtal samt 100 anknytningar. Kostnaderna för utökningen hade av telegrafverket beräknats till 25,060 kronor.

På grund av vad sålunda anförts hemställde marinförvaltningen, att för ändamålet ett belopp av 25,060 kronor måtte ställas till förfogande.

I en på föranstaltande av mig inom *statens krisrevision* i ärendet upprättad promemoria har beträffande behovet av telefonförbindelser inom marindistriktet framhållits bland annat följande.

Detaljerad utredning hade icke kunnat verkställas rörande orsakerna till den etappvisa utbyggnaden av marindistriktets växel. Även en ganska summarisk undersökning syntes emellertid giva ett intryck av att telefoner icke inrättats i för generös omfattning. Ansökan om erhållande av ny telefonförbindelse syntes i varje enskilt fall ha underkastats en ingående prövning. Marindistriktets ur rationell kontorsorganisationssynpunkt synnerligen oförmanliga lokalförhållanden med nödtvungen splittring av samhörande organ syntes dessutom oundgängligen kräva en jämförelsevis riklig tillgång på telefoner, då därigenom tidsförluster i hög grad kunde elimineras. I samband med inrättandet av det större telefontätet samt viss rationalisering av expeditionstjänsten hade enligt uppgift ett 60-tal ordonnanser kunnat indragas.

Den stora ansvällningen av antalet telefonapparater syntes ha flera orsaker. Sålunda hade efter växels planering en del militära organ tillkommit eller utvidgats, varjämte örlogsvärvet kraftigt utökats. Därjämte hade under trycket av den stora arbetsbördan på åtskilliga expeditioner vissa rationaliseringsåtgärder successivt vidtagits. Allt detta hade medfört ett ständigt ökat behov av telefoner. Man kunde dock icke värja sig för det intrycket, att en hel del av dessa telefonförbindelser med ett visst mått av förutseende och ett effektivare samarbete mellan av frågan berörda myndigheter bort kunna medtagas vid den ursprungliga planeringen eller åtminstone vid tiden för äskandet av tilläggsanslaget. Detta bristande förutseende syntes även föreligga beträffande bedömandet av växels kapacitet.

Såvitt kunde bedömas av den nu verkställda undersökningen, syntes intet kunna göras för att nämnvärt minska telefonbeståndet. Vid återgång till fredsförhållanden syntes emellertid en ganska avsevärd reduktion kunna vidtagas.

De olika utvägarna att på billigaste sätt lösa förevarande spørsmål hade ingående diskuterats. Härvid syntes det till en början framstå såsom ett oavvisligt krav, att den nuvarande växeln för 200 anknytningar avpassade kapacitet höjdes till den för en 300-nummersväxel normala genom inrättande av plats för ytterligare en telefonist, flera kopplingsorgan och ytterligare ett antal huvudledning. Däremot syntes det möjligen kunna ifrågasättas, huruvida man icke tills vidare skulle kunna nöja sig med utrustning för allenast ytterligare 40 anknytningar i stället för, såsom föreslagits, 100. I sådant fall skulle det aktuella medelsbehovet kunna minskas med cirka 7,000 kronor. Om behov sedan skulle uppstå av ytterligare telefonförbindelser syntes dessa efter sträng behovsprövning böra tillgodoses genom slopande av mindre viktiga anknytningar eller med direkta abonnemang, vilka kunde uppsägas omedelbart efter beredskapstiden. Detta torde på lång sikt ställa sig förmånligare för kronan än att investera kapital i en växel, som eljest av allt att döma torde bliva överdimensionerad för fredsförhållanden.

Beträffande vissa hithörande anslagsfrågor har i promemorian framhållits följande.

I samband med automatiseringen av växeln hade ett belopp å 15,305 kronor bokförts å luftskyddsmedel. En närmare undersökning hade givit vid handen, att detta belopp huvudsakligen avsåge kostnader för förläggande av de yttre telefonledningarna inom marindistriktet på bombsäkert sätt. Denna åtgärd hade motiverats med att, då telefonväxeln förlagts i bombsäkert rum, konsekvensen fordrade, att även ledningsnätet skulle kunna fungera vid bombanfall. Denna i och för sig riktiga synpunkt syntes skäligen bort kunna förutses vid planeringen av växeln bombskyddade förläggning, och medel härför borde ha begärts samtidigt med de för sistnämnda ändamål avsedda. Då så emellertid icke kommit att ske, syntes särskilt tilläggsanslag ha bort begäras t. ex. i samband med äskandet av tilläggsanslaget för växeln utvidgning. Förfarandet att utan någon anmälan till Kungl. Maj:t bokföra ifrågavarande kostnader på annat anslag syntes kunna betraktas såsom anmärkningsvärt och icke i överensstämmelse med den statliga anslagsredovisningen.

I detta sammanhang finge jämväl påpekas, att marindistriktets förbindelseavdelning i samband med inrättandet av den automatiska växeln utrustats med en till denna ansluten s. k. linjetagaranläggning, vilket betingat en anläggningskostnad av cirka 2,400 kronor och en abonnemangsavgift av cirka 150 kronor per kvartal. Ej heller för denna anläggning syntes några särskilda medel ha äskats, utan kostnaden hade bokförts å annat anslag.

I utlåtande den 16 mars 1943 över nämnda promemoria har *marinförvaltningen* framhållit, att det med hänsyn till tidigare erfarenheter beträffande den snabba behovsökningen och telegrafverkets beräkningar i ärendet knappast syntes tillrådligt att begränsa utökningen av växeln på sätt i promemorian föreslagits.

Riksräkenskapsverket har i utlåtande den 14 april 1943 framhållit i huvudsak följande.

De totala kostnaderna för växeln hade uppgått till 80,517 kronor 50 öre, vilken summa sålunda överstigit den ursprungliga medelsanvisningen med 20,517 kronor 50 öre. För merkostnaderna i vad desamma avsåge växeln utökning för ytterligare 100 anknytningar, 5,212 kronor 50 öre, hade marinförvaltningen hemställt om och jämväl genom Kungl. Maj:ts beslut den 27 februari 1942 erhållit ytterligare medel. Återstoden, 15,305 kronor, avseende dels nedläggande i jord och i berg av befintliga luftkablar mellan ett kopp-

lingsskåp och den automatiska växeln för 10,800 kronor, dels avgifter för kabelförband från fredsexpeditionsplatsen till expeditionsplatserna i skyddsrummet för 2,600 kronor, dels slutligen hälften av den till 3,810 kronor angivna kostnaden för två manuella expeditionsplatser i skyddsrum eller 1,905 kronor, hade jämlikt beslut av marinförvaltningen den 8 april 1942 föreskrivits skola bokföras på krigstitel avseende medel för luftskyddsändamål.

Då kostnaden för nedläggande i jord och i berg av luftkablar m. m. icke torde vara av beskaffenhet att böra bestridas av medel för luftskyddsändamål, hade, såsom av krisrevisionen jämväl framhållits, medel härtill av marinförvaltningen bort begäras i samband med medelsframställningarna avseende automatiseringen av telefonväxeln. Erinras finge, att marinförvaltningen i sina den 19 februari 1941 gjorda medelsäskanden i fråga om automatisering av telefonväxeln vid Ostkustens marindistrikt beräknat medel jämväl för bombsäkert växelrum samt härtill ansluten fredsväxel. Som kostnaden för de av marinförvaltningen vidtagna åtgärderna i fråga om nedläggande av kablar m. m. kunnat bestridas inom ramen av de för luftskyddsändamål anvisade medlen, syntes dock vid den gjorda medelsdispositionen böra få bero.

Vad anginge frågan om medel för en till den automatiska växeln ansluten s. k. linjetagaranläggning, vilken betingat en anläggningskostnad av 2,402 kronor 50 öre, finge framhållas, att detta belopp såsom av handlingarna framginge äskats av marindistriktsschefen och bestritts inom ramen av det anvisade ursprungliga anslaget av 60,000 kronor.

*Departements-
chefen.*

Av den lämnade redogörelsen framgår, att de kalkyler som vid två olika tillfällen lagts till grund för medelsäskanden för ordnande av telefonförbindelserna inom Ostkustens marindistrikt icke visat sig hållbara, varför marinförvaltningen ansett sig böra ånyo anhålla om ytterligare medelsanvisning för ändamålet. Det vill med hänsyn härtill synas som om de ursprungliga planerna för telefonväxeln utbyggande icke varit upprättade med önskvärd omsorg.

Den av marinförvaltningen nu föreslagna ytterligare utökningen av växeln är av betydande omfattning. Utökningen torde emellertid vara nödvändig för att telefonförbindelserna vid marindistriktet skola vara fullt säkerställda särskilt under de påfrestande förhållanden som kunna tänkas inträda vid en skärpning av beredskapsläget. Utökningen synes mig därför böra genomföras på sätt marinförvaltningen förordat. Emot de av telegrafverket uppgjorda kostnadsberäkningarna, slutande å tillhoppa 25,060 kronor, har jag intet att erinra. Såsom skett vid föregående utvidgning av växeln bör det erforderliga beloppet, lämpligen avrundat till 25,100 kronor, äskas av riksdagen såsom tilläggsstatsanslag.

Jag kan i förevarande sammanhang icke underlåta att understryka vad från krisrevisionens och riksräkenskapsverkets sida anförts rörande marinförvaltningens åtgärd att utföra ifrågavarande telefonanläggning på sådant sätt, att avsevärda kostnader tillkommit för anläggningen utöver de av Kungl. Maj:t beräknade. Även om kostnaderna för ändamålet ansetts kunna bestridas från medel, som stått till ämbetsverkets förfogande, hade givetvis hos Kungl. Maj:t antingen i samband med framläggandet av medelsäskandena för anläggningen eller annorledes bort anmälas, att dylika kostnader avsågos skola tillkomma. Härtill kommer, att tvekan synes råda huruvida marinförvaltningen

överhuvud taget ägt disponera ifrågavarande medel för ett ändamål av den karaktär varom här är fråga. I den uppkomna situationen synes emellertid vid den gjorda medelsdispositionen få bero.

Jag får — under erinran om att kostnaderna icke äro av beskaffenhet att böra gäldas inom den av 1942 års riksdag angivna kostnadsramen för försvarsväsendets fortsatta utbyggnad — hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Ytterligare medel till automatisering av telefonväxeln vid Ostkustens marindistrikt* & tilläggsstat till riksstaten för budgetåret 1942/43 anvisa ett *reservationsanslag*

av ..... kronor 25,100.

Diverse.

[5.] 18. *Vård och underhåll av adresseringsmaskiner m. m., reservationsanslag.* I riksstaten för innevarande budgetår finnes uppfört ett reservationsanslag av 85,000 kronor till vård och underhåll av adresseringsmaskiner m. m. Den för anslaget den 30 juni 1942 fastställda staten upptager en anslagspost å 18,500 kronor, avsedd för årskostnad för plåtsektioner, skyltkort, färgband och ryttare. I skrivelse den 3 april 1943 har *arméchefen* hemställt, att ytterligare medel, 50,000 kronor, måtte ställas till förfogande för de ändamål, för vilka anslagsposten avsetts, ävensom för anskaffning av vissa för arbetet med de värnpliktigas redovisning erforderliga maskiner. I anslutning härtill har *arméchefen* anfört följande.

Det för årskostnad för plåtsektioner, skyltkort, färgband och ryttare enligt staten avsedda beloppet, 18,500 kronor, hade av skilda anledningar visat sig icke förslå. Sälunda hade ett flertal arbetsuppgifter tillkommit, varigenom materialförbrukningen ökats, främst inskrivningen och registreringen av efterbesiktigade, registreringen av krigsfrivilliga, överlämnandet till statens arbetsmarknadskommision och länsarbetsnämnderna av vissa uppgifter angående år 1923 födda värnpliktiga för att möjliggöra registrering för tjänsteplikt samt utsändandet av förvarningar och inkallelseorder till av årets fördelningsövningar berörd personal. Genomförandet av 1942 års försvarsbeslut hade medfört talrika omregistreringar och ändringar i övrigt å registreringshandlingarna, vilket förorsakat onormalt stor materielförbrukning. Det vore dessutom att märka, att det med genomförandet av det nya personalredovisningssystemet sammanhängande uppläggningsarbetet icke såsom av rullföringsnämnden beräknats kunde avslutas under budgetåret 1941/42. För inköp av plåtsektioner, skyltkort, färgband och ryttare beräknades därför ytterligare 22,000 kronor komma att åtgå under innevarande budgetår.

För förvaring av adressographplåtar finnes för närvarande 369 förvarings-skåp rymmande tillsammans 14,521 förvaringslådor. Genom 1942 års efterbesiktningar samt registrering av krigsfrivillig personal hade sammanlagda antalet registreringsplåtar i betydande grad ökats. Dessutom hade såväl nya truppregistreringsmyndigheter som nya fältförband (motsvarande förband) tillkommit. I och med att de värnpliktiga placerats på ett större antal enheter hade tillgängligt skåputrymme ej kunnat utnyttjas så rationellt som varit avsett. Brist på förvaringsskåp hade därför uppstått vid redan befintliga förband. För att täcka behovet erfordrades oundgängligen ytterligare 30 förvaringsskåp rymmande sammanlagt 910 förvaringslådor. Enligt infordrade anbud skulle

30 förvaringsskåp betinga ett pris av sammanlagt 10,800 kronor och 910 förvaringslådor 7,189 kronor, eller tillhopa 17,989 kronor.

Handtryckmaskiner av typ »adressograph class 500» funnes för närvarande vid truppregistreringsmyndigheterna till ett antal av 157 stycken. Erfarenheten hade visat, att för ett rationellt utnyttjande av arbetskraften vid truppregistreringsmyndigheterna ett större antal handtryckmaskiner måste disponeras. Sålunda erfordrades ytterligare en handtryckmaskin vid vardera av de 21 inskrivningsområdesexpeditionerna samt en vid vardera av luftvärnsförbanden, eller tillsammans 24 stycken. Härtill komme sammanlagt 11 stycken för de truppregistreringsmyndigheter, som komme att uppsättas under kalenderåret 1943. Sammanlagda behovet utgjorde således 35 stycken. Maskinerna betingade ett pris av 150 kronor stycket, varför kostnaderna för dessa sammanlagt uppginge till 5,250 kronor.

I visst läge kunde vissa mobiliseringsdepåer komma att förflyttas till annan ort. Företagna rekognosceringar för sådan förflyttning hade givit vid handen, att i ett flertal fall depåerna måste förflyttas till orter med annan elektrisk spänning eller strömstyrka än den som förefunnes å den ordinarie förläggningsorten. Utbyte av motorer på tryck- och präglingsmaskiner måste därför förberedas. Detta krävde en upphandling av sammanlagt 27 motorer, som enligt infordrade anbud sammanlagt betingade en kostnad av 3,105 kronor. Motorerna vore emellertid av svensk tillverkning och kunde därför icke utan vissa ändringsarbeten användas på de amerikanska maskinerna. Ändringarna beräknades kosta 550 kronor.

Arméförvaltningens civila departement har i avgivet utlåtande — under framhållande, att den materielanskaffning, varom här vore fråga, till övervägande del syntes vara av beredskapskaraktär — tillstyrkt framställningen.

*Departements-
chefen.*

Arméförvaltningens förevarande framställning finner jag mig kunna tillstyrka. Såsom civila departementet framhållit äro kostnaderna till stor del föranledda av rådande extraordinära förhållanden. Jag anser mig emellertid icke böra föreslå, att förskottsstaten tages i anspråk för ändamålet, utan förordar att särskilda medel äskas av riksdagen under samma anslagsbeteckning som förenämnda å riksstaten för innevarande budgetår uppförda anslag.

Jag hemställer förty, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Vård och underhåll av adresseringsmaskiner m. m.* å tilläggsstat till riksstaten för budgetåret 1942/43 anvisa ett *reservationsanslag* av ..... kronor 50,000.

Kapitalinvesteringar.

Försvarsväsendets fastighetsfond.

ARMÉFÖRVALTNINGENS DELFOND.

[6.] 17 a. Uppförande av lagringsanläggningar för drivmedel m. m., *reservationsanslag*. I skrivelse den 12 augusti 1942 gjorde *överbefälhavaren* framställning om anvisande av medel för genomförande av ett i skrivelsen närmare angivet pro-

gram för utbyggande av bland annat bombsäkra lagringsanläggningar för flytande bil- och flygbränslen. Förslaget avsåg dels en kompletterande tillbyggnad av vissa anläggningar, för vilka medel redan anvisats, dels ock vissa nybyggnader. Sedan överbefälhavaren inkommit med en den 9 september 1942 dagtecknad skrivelse i ämnet, meddelade Kungl. Maj:t den 11 september 1942 beslut av innebörd, att från förskottsanslag finge till väg- och vattenbyggnadsstyrelsen utbetalas ett belopp av högst 820,000 kronor, att av styrelsen i samråd med överbefälhavaren samt statens bränslekommission användas för förenämnda kompletterande utbyggnad. För täckning av utgiften har innevarande års riksdag på förslag av Kungl. Maj:t i propositionen 1943:2 (bilaga 13, punkten 1) anvisat erforderliga medel.

Sedermera ha, efter remiss, utlåtanden i ärendet avgivits av statens bränslekommission den 29 september och av statens arbetsmarknadskommission den 2 december 1942.

Vidare har överbefälhavaren, på given anledning, i skrivelse den 9 mars 1943 inkommit med ett reviderat förslag till uppförande av nyanläggningar för lagring av bland annat bil- och flygbränslen. Detta förslag, som är av mindre omfattning än det i skrivelsen den 12 augusti 1942 framlagda, avser uppförande av anläggningar, som ansetts mest angelägena, ävensom utförande av vissa kompletterande anordningar vid en del nu förefintliga bombsäkra lagringsanläggningar i syfte att öka dessas användbarhet under kritiska förhållanden.

Vid bedömande av frågan i vilken utsträckning en utbyggnad av bombsäkra lagringsanläggningar för flytande bränslen bör komma till stånd är det nödvändigt att dels beakta de ekonomiska möjligheterna dels ock taga vederbörlig hänsyn till rådande knapphet på materiel och arbetskraft. Ur dessa synpunkter synes det mig för närvarande icke möjligt att tillstyrka en utbyggnad av lagringsanläggningar för bil- och flygbränslen i den av överbefälhavaren i skrivelsen den 9 mars 1943 förordade omfattningen. En ytterligare begränsning av programmet blir sålunda enligt min mening nödvändig. Jag förordar förty, att medel nu äskas av riksdagen för uppförande av allenast de i sistnämnda skrivelse angivna anläggningar, för vilka kostnaderna upptagits till (920,000 + 850,000 + 865,000 =) 2,635,000 kronor. Härjämte tillstyrker jag anvisande av medel, tillhopa (65,000 + 15,000 =) 80,000 kronor, för vidtagande av kompletterande anordningar å vissa nu förefintliga bombsäkra förråd.

De anläggningar och kompletterande anordningar, som sålunda enligt mitt förmenande böra komma till stånd, torde böra utföras av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen efter erforderligt samråd med försvarsstaben, vederbörlig militär förvaltningsmyndighet och statens bränslekommission.

Under återopande av vad sålunda anförts och med framhållande att de kostnader, om vilka här är fråga, såsom avseende engångsutgifter av beredskapskaraktär, icke böra belasta den i propositionen 1942:210 för försvarsväsendets utbyggande under femårsperioden 1942/47 beräknade kostnadsramen, får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

Departements-
chefen.

att till *Uppförande av lagringsanläggningar för drivmedel m. m.*
 å tilläggsstat till riksstaten för budgetåret 1942/43 anvisa ett
reservationsanslag av ..... kronor 2,715,000.

[7.] 17 b. **Ytterligare medel till anläggningar för vissa krigsindustriella tillverkningar, reservationsanslag.** På förslag av Kungl. Maj:t i propositionen 1940 U: 60, punkten 3, anvisade riksdagen (skrivelse nr 73) till anläggning för viss krigsindustriell tillverkning såsom kapitalinvestering i försvarsväsendets fastighetsfond, arméförvaltningens delfond, å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1940/41 ett reservationsanslag av 400,000 kronor. Vidare anvisade riksdagen på förslag av Kungl. Maj:t i propositionen 1941: 305, bilaga 11, punkten 6, till en annan anläggning för krigsindustriell tillverkning såsom kapitalinvestering i nämnda delfond å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1941/42 ett reservationsanslag av 1,500,000 kronor.

I särskilda skrivelser den 26 januari, den 26 februari och den 1 mars 1943 har statens krigsmaterielnämnd, som omhänderhar uppförandet av anläggningarna, hemställt om anvisande av ytterligare medel för anläggningarnas färdigställande. Härutinnan må följande framhållas.

Beträffande den anläggning, som avsågs skola utföras med anlitan­de av förenämnda anslag av 400,000 kronor, ställde Kungl. Maj:t genom beslut den 6 december 1940 anslaget till vederbörande myndighets förfogande att av dåvarande statens ammunitionsnämnd användas för därmed avsett ändamål. Den 12 september 1942 anmälde emellertid statens krigsmaterielnämnd, att vissa ändringar i och kompletteringar av den ursprungliga byggnadsplanen visat sig nödvändiga. Ytterligare medel syntes jämväl komma att erfordras för att möta prisstegringar. Nämnden hemställde, att Kungl. Maj:t måtte medgiva nämnden rätt att fullfölja uppförandet av anläggningen oaktat kostnaderna beräknades komma att överstiga anvisade medel med omkring 150,000 kronor. Sedan i ärendet upplysts, att huvuddelen av arbetena slutförts, fann Kungl. Maj:t genom beslut den 25 september 1942 med hänsyn till föreliggande särskilda omständigheter gott medgiva, att omförmälda arbeten finge i av nämnden angiven omfattning fullföljas.

I förenämnda skrivelse den 1 mars 1943 har krigsmaterielnämnden fram­hållit att, sedan anläggningen numera i det närmaste färdigställts, kostnaderna för anläggningen kunde beräknas till sammanlagt 530,000 kronor ävensom hem­ställt, att skillnaden mellan detta belopp och för anläggningen anvisade medel, 400,000 kronor, eller *130,000 kronor* måtte ställas till nämndens förfogande.

Vad angår den anläggning, som avsågs skola utföras med anlitan­de av anslaget å 1,500,000 kronor, uppdrog Kungl. Maj:t genom beslut den 19 december 1941 åt statens ammunitionsnämnd att utföra anläggningen. I förenämnda skrivelse den 26 januari 1943 anmälde statens krigsmaterielnämnd, att det under bygg­nadsarbetets gång visat sig, att det till förfogande stående anslaget icke komme att förslå för de planerade arbetena och att vissa utökningar av och ändringar i det ursprungliga byggnadsprogrammet vore i hög grad önskvärda. Nämnden framhöll i anslutning härtill, att kostnadsberäkningarna för ifrågavarande an-

läggning vore baserade på prisläget våren 1941 och att såväl arbetslöner som priser å byggnadsmateriel stigit. Vidare hade på grund av materielbrist i vissa fall dyrare materiel måst användas än som från början planerats. Merkostnaderna på grund av angivna förhållanden uppskattades till 180,000 kronor. Sprängningsarbetena hade på grund av påträffade svaghetszoner i det berg, i vilket anläggningen avsågs skola insprängas, avsevärt försenats och fördyrats. Merkostnaderna av denna anledning kunde uppskattas till omkring 250,000 kronor. Vidare hade kostnaderna för framdragande av elektrisk kraft, vatten och avlopp på grund av oförutsedda omständigheter fördyrats med omkring 45,000 kronor. Erfarenheterna från utomlands bedrivna studier av anläggningar av ifrågavarande slag hade givit vid handen, att vissa ändringar i planeringen borde vidtagas, kostnadsberäknade till omkring 50,000 kronor. Det vore önskvärt att uppföra en särskild matsalsbyggnad för arbetarna vid anläggningen, varjämte denna borde förses med larmanläggning. Kostnaderna härför och för vissa luftskyddsanordningar beräknades till omkring 110,000 kronor. För att öka tillverkningskapaciteten och minska behovet av arbetskraft borde maskiner av en automatiserad specialkonstruktion inmonteras, varjämte viss kompletterings- och reservutrustning borde anskaffas, betingande en merkostnad av sammanlagt omkring 95,000 kronor. Slutligen borde medel beräknas för bestridande av kostnader för bevakning under byggnadstiden, uppgående till omkring 20,000 kronor, ävensom för vissa oförutsedda kostnader, beräknade till 50,000 kronor. De angivna merkostnaderna kunde icke betecknas som slutgiltiga. Nämnden hemställde emellertid om medgivande att fullfölja anläggningsarbetena oaktat de slutliga kostnaderna beräknades överstiga för ändamålet till förfogande ställda medel med omkring 800,000 kronor.

Sedan krigsmaterielnämnden under hand anmodats att förete definitiva kostnadsberäkningar för anläggningens färdigställande enligt det av nämnden föreslagna reviderade programmet, har nämnden i förenämnda skrivelse den 26 februari 1943 uppskattat dessa kostnader till 850,000 kronor. I förhållande till de i skrivelsen den 26 januari 1943 beräknade kostnaderna har nämnden funnit sig böra höja kostnaderna på grund av höjda löner och materielpriser med 15,000 kronor, för föreslagna ändringsarbeten med 15,000 kronor, för matsalsbyggnad och larmanläggning med likaledes 15,000 kronor samt för maskinanskaffning m. m. med 30,000 kronor. Å andra sidan har beloppet för oförutsedda kostnader ansetts kunna minskas med 25,000 kronor. Krigsmaterielnämnden har hemställt, att ett belopp av 850,000 kronor måtte ställas till förfogande för anläggningens färdigställande.

Såsom av det anförda framgår har krigsmaterielnämnden funnit erforderligt, att ytterligare medel anvisas för uppförande av ifrågavarande krigsindustriella anläggningar. Beträffande den ena anläggningen har Kungl. Maj:t med hänsyn till angelägenheten av att densamma snarast möjligt bleve färdigställd bemyndigat krigsmaterielnämnden att fullfölja de redan praktiskt taget slutförda arbetena oaktat de för ändamålet anvisade medlen beräknades komma att överskridas. Enligt vad jag inhämtat har nämnden beträffande den andra

Departements-
chefen.

anläggningen varit nödsakad att för att icke avbryta arbetena binda sig för vissa merkostnader, avseende huvudsakligast sprängnings- och förstärkningsarbeten. Det förtjänar här framhållas, att de uppkomna merkostnaderna för ifrågavarande anläggningar till betydande del förklaras av stegrade arbetslöner och materielpriser. I vissa hänseenden ha under byggnadsarbetenas fortskridande befunnits ändamålsenligt att för vinnande av största möjliga effektivitet och produktionskapacitet vidtaga ändringar i de ursprungliga planläggningarna. Beträffande den ena anläggningen ha kostnader till betydande belopp — inemot 300,000 kronor — tillkommit på grund av omständigheter, som icke kunde förutses vid de ursprungliga kostnadsberäkningarna. Det oaktat synas mig merkostnaderna för anläggningarnas färdigställande vara anmärkningsvärt höga.

Då det emellertid framstår såsom angeläget att den ännu icke helt färdigställda anläggningen kommer till utförande i den av krigsmaterielnämnden angivna omfattningen och intet synes vara att i och för sig erinra mot de av nämnden företedda slutliga kostnadsberäkningarna beträffande denna anläggning, anser jag mig böra tillstyrka, att för ändamålet äskas det av nämnden angivna beloppet, 850,000 kronor. För täckande av merutgifterna för den andra anläggningen torde medel i förevarande sammanhang böra äskas. Då dessa kostnader utgöra 130,000 kronor, skulle den ytterligare medelsanvisningen komma att uppgå till $(850,000 + 130,000 =)$ 980,000 kronor.

Ifrågavarande kostnader äro av den natur, att för deras bestridande erforderliga medel icke böra belasta den för försvarsväsendets utbyggande för budgetåren 1942/47 beräknade kostnadsramen.

Under återopande av vad sålunda anförts får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Ytterligare medel till anläggningar för vissa krigsindustriella tillverkningar* å tilläggsstat till riksstaten för budgetåret 1942/43 anvisa ett *reservationsanslag* av ..... kronor 980,000.

FLYGFÖRVALTNINGENS DELFOND.

[8.] **27 b. Ytterligare medel för förläggning av jaktflottiljer, reservationsanslag.** Genom beslut den 1 november 1940 bemyndigade Kungl. Maj:t flygförvaltningen att, med anlitande av det av riksdagen i anledning av propositionen 1940 U: 38 (punkten 10) till Ytterligare medel för förläggning av jaktflottiljer å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1940/41 anvisade reservationsanslaget av 2,375,000 kronor, gå i författning om utförande vid Göta flygflottilj av bland annat i berg insprängda hangarer, kostnadsberäknade till 1,900,000 kronor.

Såsom framgår av proposition 1943:2 (bil. 13, punkten 12) har Kungl. Maj:t, sedan flygförvaltningen framhållit att kostnaderna för hangarerna på grund av bergets beskaffenhet visat sig överskrida de ursprungligen beräknade med 224,000 kronor, hemställt, att sistnämnda belopp måtte anvisas å tilläggsstat.

Efter det riksdagen i skrivelse den 16 februari 1943, nr 25 (punkten 19), till Ytterligare medel för förläggning av jaktflottiljer anvisat ett reservationsanslag av 224,000 kronor å tilläggsstat till riksstaten för budgetåret 1942/43, har Kungl. Maj:t genom beslut den 26 februari 1943 bemyndigat flygförvaltningen att anlita anslaget för därmed avsett ändamål.

I skrivelse den 24 mars 1943 har *flygförvaltningen* under framhållande att vissa förstärkningsarbeten vore erforderliga å hangarerna hemställt, att för ändamålet ett anslag av 1,400,000 kronor måtte ställas till förfogande.

De bergshangarer, om vilka här är fråga, beräknades ursprungligen skola draga en kostnad av 1,900,000 kronor men komma, vid bifall till den nu föreliggande framställningen, att i fullt färdigt skick draga en kostnad av (1,900,000 + 224,000 + 1,400,000 =) 3,524,000 kronor. Den avsevärda kostnadsstegringen är anmärkningsvärd. Hangarerna äro numera helt utsprängda men torde icke kunna utan risk för ras användas för avsett ändamål under någon längre tid. De förstärkningsarbeten, som enligt handlingarna i ärendet nu föreslås, äro enligt utsago av experter fullt betryggande samt beständiga och torde komma att nedbringa underhållskostnaderna. Med hänsyn härtill vill jag, med beklagande av att de ursprungliga kostnadsberäkningarna visat sig vara så vilseledande och under erinran att Kungl. Maj:t genom särskilt beslut denna dag anbefallt undersökning genom särskild kommission rörande förhållandena i samband med utförandet av ifrågavarande företag, icke motsätta mig att det begärda förstärkningsanslaget anvisas. Det ligger emellertid vikt uppå att de nu framlagda kostnadsberäkningarna hållas, enär någon ytterligare medelsanvisning för detta ändamål näppeligen kan få ifrågakomma. Då medlen hänföra sig till äldre byggnadsföretag, torde anslagsbeloppet icke böra inräknas i den av 1942 års riksdag angivna kostnadsramen för försvarets utbyggande under femårsperioden 1942/47.

*Departements-
chefen.*

Under åberopande av vad sålunda anförts får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Ytterligare medel för förläggning av jaktflottiljer* å tilläggsstat till riksstaten för budgetåret 1942/43 anvisa ett *reservationsanslag* av ..... kronor 1,400,000.

[9.] **28 a. Ordnan­de av vattenförsörjningen vid vissa flygförband, reservationsanslag.** I skrivelse den 18 februari 1943 har *flygförvaltningen* hemställt, att ett belopp av 85,000 kronor måtte ställas till ämbetsverkets förfogande för täckande av kostnader för ordnandet av vattenförsörjningen vid vissa flygförband. I anslutning härtill har flygförvaltningen anført bland annat följande.

Vid företagen kontroll av vattnets kvalitet hos vissa flygvapnet tillhörande brunnar hade det visat sig, att vattnet varit av mindre god beskaffenhet, varjämte i ett fall den tillgängliga vattenmängden varit otillräcklig. Sålunda hade konstaterats, att den till flottiljchefsbostaden vid Västmanlands flygflo­ttilj hörande brunnen varit så lågt belägen, att brunnsvattnet vid hög-

vattenstånd i Mälaren blivit förorenat av inträngande sjövattnet. Erforderligt vatten hade därför måst forslas med vagn en sträcka av 600 meter från brandpost å flygfältet. — Vid Östgöta flygfötilj hade vattentillgången i flottiljens brunn avtagit så, att flottiljen och centrala flygverkstaden å Malmen, vars brunnar praktiskt taget sinat, icke kunde erhålla tillräckliga vattenkvantiteter. — Vid Jämtlands flygflottilj hade vattnet i de till arrendatorsbostaden och officersförläggningen hörande brunnarna enligt utlåtande av statens institut för folkhälsan befunnits fysikaliskt sett otillfredsställande och i visst fall fekalbakteriehaltigt. Slutligen hade vattnet i vissa brunnar vid flygkrigsskolan likaledes enligt utlåtande av nämnda institut befunnits otjänligt och av beskaffenhet att kunna medföra uppenbar hälsofara. Med hänsyn till angivna hygieniska risker ävensom nödvändigheten att erhålla vattenreserver och en tillfredsställande vattentillgång i övrigt hade flygförvaltningen utan dröjsmål vidtagit erforderliga ändrings- och utvidgningsarbeten, omfattande framdragande av vattenledning till flottiljchefsbostaden vid Västmanlands flygflottilj samt till arrendators- och officersbostäderna vid Jämtlands flygflottilj ävensom anläggandet eller upprensning av brunnar m. m. vid flygkrigsskolan. Kostnaderna för utförda arbeten hade uppgått till 75,802 kronor. De arbeten, som återstode att utföra, vore anläggande av pumpkammare med djupbrunnspump samt av ytterligare en brunn vid flygkrigsskolan. Kostnaderna för dessa arbeten hade beräknats till 9,175 kronor. De hittills havda kostnaderna hade förskottsvis bestritts med anlåtande av omhänderhavande medel. Det hade varit flygförvaltningens avsikt att söka inrymma ifrågasvarande kostnader under vederbörligt å staten för försvarsväsendets fastighetsfond upptaget anslag till underhåll. Dessa ämbetsverkets beräkningar hade emellertid sedermera visat sig icke vara hållbara. Flygförvaltningen nödgades därför hemställa, att särskilda medel, 85,000 kronor, måtte ställas till förfogande från anslaget till oförutsedda utgifter för kostnadernas slutliga gäldande.

I ärendet har *statskontoret* avgivit utlåtande den 1 mars 1943. Ämbetsverket har funnit det anmärkningsvärt, att flygförvaltningen vidtagit så kostnadskrävande åtgärder utan att dessförinnan ha inhämtat medgivande av Kungl. Maj:t. Vad beträffar frågan om sättet för anvisande av erforderligt täckningsanslag har statskontoret föreslagit, att medel äskas i form av ett investeringsanslag å kapitalbudgeten. Därest med utbetalningen av nämnda belopp icke skulle kunna anstå till nästa budgetår, syntes anslaget böra anvisas å tilläggsstat till innevarande budgetårs riksstat.

*Departements-
chefen.*

Av den lämnade redogörelsen framgår, att vattenförsörjningen vid ifrågasvarande flygförband varit otillfredsställande ur hygienisk synpunkt och ur säkerhetssynpunkt. Att åtgärder böra vidtagas för förbättrande av vattenförsörjningen är naturligt. Såsom statskontoret framhållit hade självfallet frågan om arbetenas utförande bort underställas Kungl. Maj:t. I det läget vari ärendet nu befinner sig är jag emellertid beredd tillstyrka äskande av medel såväl för de redan utförda arbetena som för de arbeten vilka ännu återstå att utföra. Medelsanvisningen torde böra ske över försvarsväsendets fastighetsfond, flygförvaltningens delfond och bestridas inom ramen för de i samband med 1942 års försvarsbeslut beräknade kostnaderna för byggnadsarbeten för flygvapnets räkning.

Jag får alltså hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Ordnande av vattenförsörjningen vid vissa flygförband* & tilläggsstat till riksstaten för budgetåret 1942/43 anvisa ett *reservationsanslag* av ..... kronor 85,000.

[10.] 33. *Vissa byggnadsarbeten m. m., reservationsanslag.* I propositionen 1943:222 har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen, bland annat, att en verkstadsanläggning för flygindustrien, kostnadsberäknad till 9,145,000 kronor, finge komma till utförande med anlåtande av det i årets statsverksproposition (kapitalbudgeten, bil. 2, punkten 7) under försvarsväsendets fastighetsfond, flygförvaltningens delfond äskade investeringsanslaget & 25,000,000 kronor till *Vissa byggnadsarbeten m. m.* Såsom framgår av det vid propositionen fogade utdraget ur statsrådsprotokollet över försvarsärenden för den 9 april 1943 ha av kostnaderna för byggnadsarbeten m. m. för nämnda anläggning 900,000 kronor beräknats belöpa & innevarande budgetår. Detta belopp, som bör belasta den för byggnadsarbeten vid flygvapnet under femårsperioden beräknade kostnadsramen, torde i detta sammanhang böra äskas av riksdagen såsom tilläggsstatsanslag och, i händelse av riksdagens bifall härtill, anvisas under rubriken *Vissa byggnadsarbeten m. m.* under flygförvaltningens delfond av försvarsväsendets fastighetsfond.

Jag hemställer därför, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Vissa byggnadsarbeten m. m.* & tilläggsstat till riksstaten för budgetåret 1942/43 anvisa ett *reservationsanslag* av ..... kronor 900,000.

Med bifall till vad föredragande departementschefen sålunda, med instämmande av statsrådets övriga ledamöter, hemställt förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

S. Högsell.